

Vysněná smrt – protože vy za to stojíte

Olga Pavlova

Krohnová, Leena. Vysněná smrt.
Z finského originálu *Unehmakuloenna* (2004) přeložila Ema C. Stašová.
1. vydání. Praha: Dokotán, 2021. 237 stran.

Román finské spisovatelky Leeny Krohnové *Vysněná smrt* v originálu vyšel v roce 2004, česká verze vznikla po sedmácti letech od původního vydání. Nacitasováni bylo více než vhodné, neboť jedním z témat polyfonního díla je nekontrolované šíření nevyléčitelné nemoci – bludné staroby, kterou se mcnym fikčního státu nedatí zastavit.

Smrt, či nesmrtelnost

Tato nemoc je jen jeden z problémů, které sužují fikční dystopickou společnost. Výchozim bodem románu je posunutí morálních hranic kon-zumního egotetismu. Novým obchodním artiklem se stává smrt. Zákaldní myšlenka je jednoduchá: *když už si můžeme vybrat zubní pastu ze šestátri-ceti různých značek, nebyla by vlastně nehoráznost, kdybychom nedostali možnost zvolit si také vlastní chvíli odchodu, jeho místo a způsob?* (11) Zdá se, že autorka záměrně překroutila všechny argumenty pro a proti eutana-zii. Na jejích základe následně vytvořila zvrácený svět, kde se dá vydělávat mimo jiné na designtových odchodech ze života v ústavu s názvem Vysněná smrt. Vybrání klienti po zaplacení značné finanční částky pobývají v zati-zeni maximálně týden, a opouštějí tedy tento svět, aniž poznají rozdíl mezi koncem slasti a začátkem smrti. Nabídka ústavu je vskuuku široká a nevy-nechává ani méně majetně zájemce, kteří si mohou objednat rychlé, všední skoncování; nejvíce se ovšem zajímá o ty movitější, kterým nabízí pomalou a nádhernou smrt.

Děj románu nepohání pouze touha dobrovolně a le-
gálně skonat, ale i opačná tendence – pradávný příslib
věčného života. U konkurenční firmy se tu platí za naději,
kterou ještě počátkem 20. století zcela vážně prosazovali
ideologové kosmismu – Nikolaj Fjodorov, Vladimír Ver-
nadskij, Alexander Čizevskij nebo Konstantin Ciolkovskij.
Podobně jako v knize *Vysněná smrt* se i vira a přesvědčení
ruských filozofů a fyziků opíraly o pilíře nesmrtelnosti,
budoucího evolučního vývoje a mysticismu. Druhé roma-
nové společnosti s výmluvným názvem Posterus, který lze
přeložit jako „následující“ či „přítit“, se v románu obecně
říká Mirazirna. Smyslem existence tohoto ústavu je kryoni-
zace čerstvě zesnulého a příslib jeho probuzení k novému
životu v příznivějších dobách, ovšem jen po uhrazení pat-
řičného finančního obnosu.

Vytvořením těchto dvou ústavů Leena Krohova nekri-
tizuje pouze povrchní společnost, která mívá především
za krátkodobou zápravu, ale také vytěsnění smrti z obec-
ného diskursu. Ve *Vysněné smrti* se dětský strach ze tmy
a pomíjivosti stal obecnou diagnózou pro většinu dospě-
lého obyvatelstva. Dospělí se o tomto tématu raději moc
nezmíní a vydávají se cestou zábavy a potěšení, mezi
které bezpochyby začala patřit i smrt. Záhadná nemoc, jež
během tří čtyř týdnů dovede mladého jedince proměnit
v starce na prahu života, se tak stává jednou z reakcí na
komercializaci zubaté a zároveň v sobě nese to nejjedno-
dušší poselství – *pokud se nenačítá stárnout, naučím tě to-
já!* (121).

Sny minulosti

Druhou polohou románu jsou deníky Leopolda Krohna,
spisovatelčina dědečka a zakladatele finského Cerveného
kříže, které autorka ocitovala a tímto propojila s dysto-
pickou fikcí. Slouží jednak jako příklad skutečné nesmr-
telnosti v pomíjivých myšlenkách a krátkých záznamech:
*Sen o metalurgické peci, která sálala tak, až se z toho
sama rozstavila* (126), jednak jako připomínka původního
smyslu lékařské profese – zachrany lidského života.

Tyto záznamy se ani protagonistka románu, anestezio-
ložka Lucie, ani autorka textu nesnaží nijak vysvětlit či
interpretovat, zaměřně je nechávají bez komentáře. Pro

Dystopická groteska

hlavní hrdinku představují nečekaný dárek od jejího pra-
dědečka a fungují jako přístav klidu z dávné minulosti,
neboť pouze při čtení těchto krátkých úryvků se dokáže
odpoutat od okolního světa, ponorit se do svých úvah a za-
pomnout na pracovní shon, při kterém musí vystřídat tři
zaměstnání: městskou nemocnici, kde provádí standardní
úkony spojené se svou profesí, asistenti ve *Vysněné smrti*
a také v Mirazirně. Nebere je však příliš vážně, je ráda, že
má aspoň něco, čím může zaplnit a zpestřit si bezesné
noci, kdy občas ze strachu z vytvoření závislosti vyne-
chávala vlastní uspávací elixír, a aspoň dočasně vytěsni
prázdnotu skrze sny svého zesnulého předka.

Ami toto ještě není poslední románová linka. Románem
se propletají úvahy o roli umění a umělce. Bohužel jejích
soud zni příliš nekompromisně – z moderního umění v ro-
mánu zůstala jen touha po spektakulu za jakoukoliv cenu,
včetně vraždy. Zároveň ani novináři už údajně neseptsují
nestřanná hodnocení, ale hrají roli nadšených vychvalo-
vačů a papouškováčů.

Vysněná smrt nese spoustu rysů dystopické literatury,
včetně naděje na změnu, která se objevuje na konci při-
běhu. Nepostrádá rovněž pokus o systémovou sabotáž,
takzvaný tumultus, který se do jisté míry inspirovuje legen-
dárním *Klubem rváčů* (1996) Chucka Palahniuka.

Takové množství dějových linek, příběhů a dost zřej-
mých intertextových odkazů může vypadat jako bizarní
směsice povídalek propojených postavou Lucie. Mohlo
by to tak být, pokud by všechna „poselství“ jednotlivých
příběhů zněla přimocně, ale dystopická poloha románu
primo svádí k hyperbolizaci osudů a soudů nad společ-
ností a autorka tomuto pokusu s radostí podléhá. Tento
dystopický svět je funkční, jista roztržitost místo sjed-
nocení, nenaplňná touha po seberealizaci, hledání toho
pravého místa a poslání v životě – tyto a další lidské touhy
poháněné pocitem unikátnosti společenské hodnoty vlast-
ního ega lze brát vážně a lze se na jejich úkor bavit. Čtenář
si musí jen vybrat, jestli k tomuto textu přistoupí jako
k vážnému varování, nebo jako k dystopické grotesce a vy-
směchu všemožným osobním démonům a strachům.